ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ @ ਲਵਲੀ
ਬਨਾਮ
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ
(2010 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1635)
ਜੁਲਾਈ 05, 2023
[ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ* ਅਤੇ ਸੰਜੈ ਕਰੋਲ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸਬੂਤ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ-ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੌਤੇਲੀ ਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜਿਊਂਦਾ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ – ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਸੌਤੇਲੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ) ਇਕ ਕਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੀ ਘਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੌਤੇਲੀ ਮਾਂ ਆਪਣੀ 12 ਬੋਰ ਦੀ ਡਬਲ ਬੈਰਲ ਲਾਇਸੈਂਸਸ਼ੁਦਾ ਬੰਦੂਕ ਕਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ – ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਖਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ – ਜਿਸ ਕਾਰ ਵਿਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਰੱਖੇ ਮਿਲੇ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਰਵਾ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ – ਸਹੀਤਾ ਦਾ - ਫੈਸਲਾ: ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ – ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖਾਮੀ ਹੋਵੇਗੀ – ਅਭਿਯੋਗ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ – ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ – ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾ 302 ਰਵਾ ਧਾਰਾ 34.

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਬੂਤ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ – ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ – ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ (ਪੀਡਬਲਯੂ-2), ਸੀ-ਐਕਸ-ਕਾਂਸਟੇਬਲ, ਪਿੰਡ ਮਲਕਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ – ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਭਿਯੋਗ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ-3), ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਮਕੇ ਦੇ ਸੌਤੇਲੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਜੇਐਸ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

(PW9) ਡਾ. ਆਰ.ਕੇ.ਜੀ. (PW-5), ਮੈਡੀਕਲ ਮਾਹਰ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ਏ.ਐਸ. (PW-11) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। PW-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਿਉਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਈ.ਓ. ਏ.ਐਸ. (PW-11) ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ PW-2 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

1.2 ਇੱਕ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ TS

(PW-3) ਅਤੇ JS (PW-9) ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਮ.ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਇੱਕ ਅਸਲੀ ਭਰਾ (PW-3) ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ, ਉਹ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਬੰਦੂਕ। ਹਾਲਾਂਕਿ PW-9 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 03.09.1998 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਐਮਕੇ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਪੀਐਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਰਐਸ ਇਕੱਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਪੁਲਿਸ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ 10.09.1998 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ. [ਪਾਰਾ 14, 16 ਅਤੇ 19]

1.3 ਹਾਲਾਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ 4 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਸ ਐਮ.ਐਸ. (PW-2) ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ 9 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਏ.ਐਸ. (PW-11) ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਐਮ.ਐਸ. (PW-2) ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਸ. ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੇ.ਐਸ. (PW-9) ਦਾ ਬਿਆਨ 10 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੀ.ਐਸ. ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ (PW-11) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। PW-11 ਨੇ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਰ.ਐਸ. ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਮੋਟਿਵ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-11 ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ (ਐਕਸ. ਪੀ10 ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ @ ਲਵਲੀ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ

ਅਤੇ ਪੀ11)। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾ. ਕੇ.ਆਰ.ਜੀ. (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-5) ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਨਿਕਾਸੀ ਜਖਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੋ ਪੈਲੇਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਬੰਦੂਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਮ.ਕੇ. ਦੀ ਸੀ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਡ ਅਤੇ ਪੈਲੇਟਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸਾਂ (ਐਕਸ. ਪੀ10 ਅਤੇ ਪੀ11) ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

1.4. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ। ਅਤਿਰਿਕਤ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖਾਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸ਼ਾਰਦਾ ਬਿਰਿਚੰਦ ਸਾਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116 : [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88; ਮੁੰਨਾ ਕੁਮਾਰ ਉਪਾਧਿਆਯ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 174; ਪੁਰੁਸ਼ੋਤਮ ਦਸ਼ਰਥ ਬੋਰਾਟੇ ਅਤੇ ਅਨ੍ਰ ਕਾਸ਼ੱਪਾ ਸੁਬਰਾਯ ਸੰਗੋਦ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (ਲੇੜੀਂਦਾ) ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (2012) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 173 : [2012] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 611 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1995) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 367 : [1995] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1109; ਗੁੱਬਾ ਸੁਜਾਤਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2022) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 577; ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ [1963] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 585; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ (2002) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 234 : [2002] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 998 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ: ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1635 ਦਾ 2010।

04.02.2010 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.ਏ.

ਨੰਬਰ 430 ਦਾ 2001 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਨਾਲ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1714 ਦਾ 2010।

ਕੇਸ਼ਵਮ ਚੌਧਰੀ, ਰਿਸ਼ੀ ਸਹਿਗਲ, ਮਿਸ. ਅਰਵੀਨ ਕੇਸ਼ੋਲਮ, ਮਿਸ. ਪ੍ਰਭੀਰ ਸਵਾਮੀ, ਮਿਸ. ਹਰੀਕਨ ਸੰਧੂ, ਦਿਗੀਯਾਕ ਸਿੰਘ, ਸੁਨਾ ਸ਼ਰਮਾ, ਨਿਖਿਲ ਜੈਨ, ਮਿਸ. ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ, ਮਿਸ. ਕ੍ਰਿਸਟੀ ਜੈਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਅਭਿਨਵ ਬਾਜਾਜ, ਅਜੈ ਪਾਲ, ਮਾਇੰਕ ਦਹੀਆ, ਮਿਸ. ਸੁਗੰਧ ਰਾਥੋਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਾਈ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ 4 ਫਰਵਰੀ 2010 ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 430-ਡੀਬੀ ਦੇ 2001 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਇਸ ਨੂੰ "ਆਈਪੀਸੀ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਤ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ (ਇਸ ਨੂੰ "ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

2. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਕੇਸ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

2.1 ਨਾਗਾ ਮਹੰਤਾਂਵਾਲਾ ਡੇਰੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ। ਦੋ ਵਿਆਹ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਨਾਲ ਕੌਰ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ ਦੂਸਰਾ। ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਬੱਚੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੈ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੋ ਧੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦੋਵੇਂ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਨਾਮ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਕੌਰ।

2.2 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਣਾਅ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਲ 1990 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਆਈ ਸੀ ਸਾਲ 1994। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਨਾਗਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਜਵੱਦੀ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਮਹੰਤਾਂਵਾਲਾ ਡੇਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਨ ਆਪਣੀ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

2.3 ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਡੇਢ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਪਰਤ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਾਵ 1 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸਦੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੈਤਿਕ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਖਾਤਾ। ਰਵਿੰਦਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।

2.4 ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ, ਭਾਵ ਕਿ 3 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਸਮੇਤ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਲਵਲੀ, ਦੋਸ਼ੀ- ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ HR 21 ਵਾਲੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ 7778 ਅਤੇ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਹਾਨੇ ਉਕਤ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਜੁੱਤੇ ਖਰੀਦਣਾ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ 12 ਬੋਰ ਦਾ ਡਬਲ ਬੈਰਲ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦੂਕ.

2.5 ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ, ਉਹ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾਗਾ ਮਹੰਤਵਾਲਾ ਡੇਰਾ ਗਿਆ। ਡੇਰਾ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਭਾਵ ਕਿ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ, ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਲਗਭਗ 9:30 ਵਜੇ ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ, ਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ। ਮਹੰਤ ਨੇ ਵੀ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ, ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

2.6 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਨਿਕਲੇ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 8:30 ਵਜੇ ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਛੋਟੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪੱਥਰੀ 'ਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਪਾਈ। ਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜਖਮ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਕਾਰਤੂਸ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਲਗਭਗ 10:15 ਵਜੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ 11:00 ਵਜੇ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੁਆਇਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਦੁਪਹਿਰ 2:15 ਵਜੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲੀ। ਉਸੇ ਦਿਨ, ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ-ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 8:45 ਵਜੇ ਪ੍ਰਾਈਮਰੀ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ ਭਗਤਾ ਭਾਈ ਕੇ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2.7 ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਕ, ਖੂਨ ਦਾ ਬਹਾਅ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜਖਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਨੇਹਾਸਤਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ, ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਦੋ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ 12 ਬੋਰ ਦੀ ਡਬਲ ਬੈਰਲ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸੱਜੇ ਬੈਰਲ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ ਉਸੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੱਬੇ ਬੈਰਲ ਤੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2.8 ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ II ਕਲਾਸ, ਫੂਲ ਅੱਗੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ, 21ਵੀਂ ਦਸੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, ਕੇਸ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ - ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

2.9 ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਉੱਤੇ, ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-2 - ਮਲ ਸਿੰਘ, ਪਿੰਡ ਮਲੂਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ, 10ਵੀਂ ਜੁਲਾਈ 2001 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ 1000/- ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

2.10 ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 430-DB ਦੀ 2001 ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇੱਕ ਸੁਧਾਰ ਅਰਜ਼ੀ, ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਸੁਧਾਰ ਨੰਬਰ 347 ਦੀ 2002 ਸੀ, ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 4ਥੀ ਫਰਵਰੀ 2010 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ - ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

3. ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ।

4. ਅਸੀਂ ਮਿਸਟਰ ਕੇਸ਼ਵਮ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਮਿਸ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਗੋਗੀਆ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ

ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਅਭਿਨਵ ਬਾਜਾਜ, ਜੋ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਏ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਹਨ।

5. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੈ।

6. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ (ਉਪਰੋਕਤ):

"¶153. ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨੇੜਲਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਾਲਾਤ ਪੂਰੇ ਹੋਣ:

(1) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿ□ਕਰਸ਼ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਲਾਤ "ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜਾਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ" ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ "ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ" ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। "ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਸਾਬਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਕ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਾਬਰਾਓ ਬੋਬਾਡੇ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 793 : 1973 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1033 : 1973 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 1783 ਜਿੱਥੇ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ: [ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 19, ਪੰਨਾ 807: ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) ਪੰਨਾ 1047] ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਜ਼ਰੂਰ, ਇਹ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕੇ ਅਤੇ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਬੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਿ□ਕਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

(2) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਏ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ,

(3) ਹਾਲਾਤ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ,

(4) ਉਹ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸਾਬਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ

(5) ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ੁ□ਖਲਾ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।" ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

154.ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸਕੀਏ, ਤਾਂ ਇਹ ਪੰਜ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਦਾਂਤ, ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੈਂਚਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।"

7. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ "ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ" ਜਾਂ "ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ" ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ "ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ" ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਵਿਚਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਿਆਕਰਣਿਕ

ਬਲਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਭੇਦ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਤੱਥ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਚੇਨ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ।

8. ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਸ਼ੱਕ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਉੱਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ, ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

9. ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ (PW-2), ਪਿੰਡ ਮਲੂਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਭਿਯੋਗ ਕਰਨੈਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (PW-3), ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਸੌਤੇਲੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ (PW-1) ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ (Pvt-5), ਮੈਡੀਕਲ ਮਾਹਰ ਜਿਸ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (PW-9) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

10. ਮਲ ਸਿੰਘ (PW-2), ਪਿੰਡ ਮਲੂਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 4 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ @ ਲਵਲੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਸ ਕੋਲ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

11. ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਦੀ ਪਿੰਡ ਜਿੱਥੇ ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਛੁੱਟਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈਓ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਯੂ-11) ਪਿਛਲੇ 4-5 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੀ ਜੋ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਐਸਐਚਓ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਨੇ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਉਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।

12. ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਮੁੰਨਾ ਕੁਮਾਰ ਉਪਾਧਿਯਾਯ ਬਨਾਮ ਮੁੰਨਾ ਉਪਾਧਿਯਾਯ ਰਾਜ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ:

"56. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ [1995 ਸੁਪ (4) ਐਸਸੀਸੀ 259 : 1996 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਿ) 59] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 265, ਪੈਰਾ 10)

"10. ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ

ਘਿਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।"

57. ਪੱਕਿਰਿਸਾਮੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਟੀ.ਐਨ. [(1997) 8 ਐਸਸੀਸੀ 158 : 1997 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਿ) 119] ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 162, ਪੈਰਾ 8)

"8... ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸਵਤੰਤਰ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਦੇਖਦੀ ਹੈ।"

58. ਫਿਰ, ਕਵਿਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਟੀ.ਐਨ. [(1998) 6 ਐਸਸੀਸੀ 108 : 1998 ਐਸਸੀਸੀ (ਕ੍ਰਿ) 1421] ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 109, ਪੈਰਾ 4)

"4. ਇਹ ਗੱਲ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਗੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਪੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਸੁਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੱਥ ਵਾਂਗ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

59. ਗੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਰਾਮ [(2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 180 : 2003 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1965] ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 192, ਪੈਰਾ 19)

"19. ਇੱਕ ਗੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ, ਜੇਕਰ ਸਵੈਚਛਿਕ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਠੀਕ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਤੱਥ ਵਾਂਗ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕੀਮਤ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਵਾਂਗ, ਉਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 192, ਪੈਰਾ 19)

"19. ... ਅਜਿਹਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੱਖਪਾਤ ਰਹਿਤ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਮੋਟੀਵ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ....."

60. ਅਲੋਕ ਨਾਥ ਦੱਤਾ ਬਨਾਮ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਰਾਜ [(2007) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 230 : (2008) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 264] ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਹੋਰ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਅਦਾਲਤੀ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਨੁਚਿਤ ਸੀ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨੇ 265-66, ਪੈਰਾ 87 ਅਤੇ 89)।

"87. ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਉੱਚ ਨਿਆਂਕਾਲਿਆ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ 89. ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਖਾਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਹੈ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

61. ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਸੰਸਾਰ ਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ [(2010) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 604 : (2011) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 79] ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 611, ਪੈਰਾ 29-30)

"29. ਇਹ ਕੋਈ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਦੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਵੇਖੋ ਤੰਮਾ ਸ਼ਿਮਾ ਰਾਜੂ ਬਨਾਮ ਮੈਸੂਰ ਰਾਜ [(1970) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 105 : 1970 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 321] , ਮਲਿਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ [ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1959 ਐਸ.ਸੀ. 902 : (1959) 2 ਕ੍ਰ ਐਲ.ਜੇ. 119], ਕੇ. ਸੁਕੁਮਾਰਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 714 : (2006) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 470 (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੈਰਾ 14 ਅਤੇ 51), ਸ਼ਿਵਾ ਕਰਮ ਪਾਇਸਵਾਮੀ ਟੇਮਕਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [(2009) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 262 : (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1320] ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਬਨਾਮ ਡਬਲਿਊ.ਬੀ. ਰਾਜ [(2009) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 469 : (2009) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1082]]

30. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬਲਵਾਨ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸਵੈਚਛਿਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਲਾਲਚ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

62. ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਤੋਂ ਮੁੜਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਮੇਸ਼ਭਾਈ ਚੰਦੂਭਾਈ ਰਾਥੋਡ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [(2009) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 740 : (2009) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 881] ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 772-73, ਪੈਰਾ 53)

"53. ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਖਤ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਪਸੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰ ਇਸੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਵਾਪਸ ਲਏ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਿਸਚਿਤ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸੱਚਾ ਹੈ।

63. ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸਵੈਚਛਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਠੀਕ ਮਨੋਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ, ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਜਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। [ਹਵਾਲਾ ਸਕ. ਯੂਸੁਫ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ (2011) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 754 : (2011) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 620] (2011 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 762-763, ਪੈਰਾ 28) ਅਤੇ ਪੰਚੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਹਰਿਆਣਾ [(2011) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 165 : (2012) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 223].

13. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਈ.ਓ. ਅਮਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-11) ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

14. ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਛੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ

ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਤਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3) ਅਤੇ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-9) ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-3 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਸੌਤੇਲਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਤਣਾਅਪੂਰਣ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵਿੱਚ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਗੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ, “ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿ

"ਉਹ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ।" ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ 3 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਰੀਦਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਭਗਤਾ ਜਾਣ ਲਈ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਈ।

15. ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਮਲਕਾ ਵਿੱਚ ਦੇਰਾ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਦੇਰਾ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉੱਥੇ ਰਾਤ 09:30 ਵਜੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹੰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਰਾ ਛੱਡ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਲਗਭਗ 08:30 ਵਜੇ ਛੋਟੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨਹਿਰ ਦੀ ਪਟੜੀ ਤੇ ਪਈ ਦੇਖੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਰ ਵੀ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਬੰਦੂਕ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪਈ ਸੀ ਨਾਲ ਹੀ 7 ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਵਾਲੀ ਬੈਲਟ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁੱਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ. ਗੁਰੂਕਾ ਕੋਠਾ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਐਸ.ਆਈ. ਅਮਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-11) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦੱਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਇਸ ਗਵਾਹ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਤਣਾਅਪੂਰਣ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ।

16. ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਖੁਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਜਿਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਇੱਕ ਅਸਲ ਭਰਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੁਟਕੀ ਨਾਲ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ।

17. ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-9), ਜਲਗੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਇਸ ਗਵਾਹ ਅਨੁਸਾਰ, 3 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਰਾ ਆਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਗਿਆ, ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਕਿ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੱਕੱਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.-9 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਉੱਥੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਖਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ।

18. PW-9 ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਘਟਨਾ 3 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ 10 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਅਤੇ ਛੱਡਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਆਪਣੇ ਉੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ, ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਸਮੇਤ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 307 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 4 ਸਾਲ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ।

19. ਹਾਲਾਂਕਿ PW-9 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 3 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਿਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਕਸਾਇਆ ਕਿ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਕੱਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਅਗਲੇ ਹੀ

ਦਿਨ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਸਮੇਤ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 10 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

20. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ 4 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਮਲ ਸਿੰਘ (PW-2) ਦਾ ਬਿਆਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਬਾਹਰੀ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 9 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ.ਆਈ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (PW-11) ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਲ ਸਿੰਘ (PW-2) ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ (PW-9) ਦਾ ਬਿਆਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, 10 ਸਤੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

21. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (PW-11) ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਿਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। PW-11 ਨੇ ਹੋਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੋਟੀਵ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ।

22. ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ PW-11 ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੰਦੂਕ ਵਿੱਚ ਦੋ ਖਾਲੀ

ਕਾਰਤੂਸ (ਐਕਸ. ਪੀ10 ਅਤੇ ਪੀ11). ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾ. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਏਲ (ਪੀਡਬਲਿਊ-5) ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਜ਼ਖਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਹਥੇਲੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਬੰਦੂਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਸੀ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਖਾਲੀ ਕਾਰਤੂਸ (ਐਕਸ. ਪੀ10 ਅਤੇ ਪੀ11) ਤੋਂ ਵੈਡ ਅਤੇ ਛਰੇ ਚਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

23. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਸੁਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ:

"21. ..... ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਕਾਰਤੂਸ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਬਰਾਮਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

24. ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਗੁਲਾਬ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

25. ਫਿਰ ਵੀ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥਿਓਰੀ 'ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਬੈਲਿਸਟਿਕ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਖਾਮੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਮਾਮਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

26. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ 4ਥਾ ਫਰਵਰੀ 2010 ਦਾ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ 10ਵੀਂ ਜੁਲਾਈ 2001 ਦਾ ਚੁਣੌਤੀਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

27. ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬੌਂਡ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate